

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ ÇALIŞANLARININ ENGELLİ BİREYLERİN CİNSEL EĞİTİMİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

THE VIEWS OF SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION CENTER STAFF ABOUT SEXUAL EDUCATION OF PERSONS WITH DISABILITIES

Pelin Palas Karaca¹ Şükran Başgöl² Eda Cangöl³ Ergül Aslan² Seda Cangöl³

¹Balıkesir Üniversitesi, İvrindi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İlk Ve Acil Yardım Bölümü, Balıkesir
²İstanbul Üniversitesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul
³Uşak Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Uşak

Yazışma Adresi:

Pelin Palas Karaca
Balıkesir Üniversitesi İvrindi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk Ve Acil Yardım Bölümü Balıkesir/İvrindi Balıkesir – Türkiye

E posta: pelinpalas@hotmail.com

Kabul Tarihi: 08 Ocak 2016

DOI:10.5505/bsbd.2016.71501

Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi
ISSN: 2146-9601
e-ISSN: 2147-2238

bsbd@balikesir.edu.tr
www.bau-sbdergisi.com

ÖZET

GİRİŞ ve AMAÇ: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personelin engelli bireylerin cinsel eğitimi konusunda görüşlerini belirlemektir.

YÖNTEM ve GEREÇLER: Kesitsel, tanımlayıcı tipte olan bu çalışma İstanbul ve Balıkesir’de farklı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 133 çalışan ile yapılmıştır.

BULGULAR: Katılımcıların %36’ sının 24-29 yaş aralığında ve büyük bir kısmının kadın olduğu (%77) tespit edilmiştir. Rehabilitasyon merkezinde çalışan personelin çoğunluğu 117’si (%88) yüksekokul /fakülte mezunu olup, %53’ü beş yıldır çalışmakta olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %60’ı zihin engelli bireylere eğitim ve bakım vermektedir. Rehabilitasyon merkezinde çalışan personele engelli bireylerin cinsel bilgileri kimden almaları gerektiği sorulduğunda %62’si aileden alması gerektiğini vurgulamıştır. Engelli bireylere verilmesi gereken cinsel eğitim konusu olarak ergenlikte ruhsal ve bedensel değişimlerin anlatılması gerektiğini ifade etmişlerdir (n=113, %85). Katılımcıların “cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalı” sorusuna 50’si (%38), “engelli bireyler cinsellik ve üreme bilgilerini gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak almalıdır” sorusuna 63’ü (%47), “eğer hizmet içi eğitim alırsam cinsel bilgiler eğitimi ben verebilirim” sorusuna 51’i (%38) “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Katılımcıların %57’si engelli bireylerin cinsellik ile ilgili sorularını rahat cevapladığını bildirmiştir. Katılımcılara “engelli bireylerin cinselliği hakkındaki düşünceleri” sorulduğunda ise aile, okul, sağlık profesyonelleri tarafından cinsel eğitimin verilmesi gerektiği görüşünü bildirenlerin çoğunlukta olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerin de çalışmakta olan personelin, zihinsel ve fiziksel engelli bireylere cinsel eğitim verilmesi gerektiğini ifade ederken, engelli bireylerin cinsel sağlıkla ilgili sorularının yalnızca yarısına yanıt verebildikleri görülmüştür. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışanların cinsel sağlık eğitimi konusunda hizmet içi eğitimlerle desteklenmeleri önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Cinsellik, Cinsel Eğitim, Rehabilitasyon Merkezi.

SUMMARY

INTRODUCTION: The present study aims to determine the views that is about sexual education of the disabled people of the staff who work special education and rehabilitative services.

METHODS: A cross-sectional study was undertaken among 133 staff in different special education and rehabilitative services in Istanbul and Balıkesir.

RESULTS: Its been indicated that 36% of participants are in between 24-29 ages and most of the participants are women (77%). Most of the staff, 117 people (88%) who works in rehabilitation center is graduated from university/college, 53% of them reported that they have been working for 5 years. Sixty percent of participants provides education and care to disabled people. When we asked that who should disabled people get information about sexuality, 62% of them answered “from their family”. They expressed that physical and emotional changes in adolescence should be taught in sexual education (n=113, 85%). Fifty of them (38%) answered “i agree” to the following question: “Disabled people should take sexual education and reproductibility knowledge according to their understanding”. Fifty one of them (38%) answered “I agree” to “I can provide sexual education to disabled persons if I can have an in-service education” suggestion. When we asked their thoughts about disabled people’s sexuality most of them reported that they should get information from school, family and health professionals.

DISCUSSION AND CONCLUSION: The staff also works with special education and rehabilitation centers, mental and physical disabilities should be given when referring to sexual education has been seen only able to respond to half of the questions about sexual health disabilities. The employees who is working special education and rehabilitation centers supported with in-service education is important on the sexual health education.

Keywords: Disability, Sexuality, Sexual Education, Rehabilitation Center.

GİRİŞ

Engelli olma durumu Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); “Bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinden belirli bir oranda ve sürekli olarak fonksiyon ve görüntü kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu kişinin normal yaşam gereklerine uyamama durumu” olarak tanımlanmıştır¹. Ülkemizde ise engelli tanımı T.C. Başbakanlık Özürlüler Dairesi Başkanlığı’ na göre (2010) “Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi” şeklinde tanımlanmaktadır². DSÖ ve Dünya Bankası tarafından engellilik üzerine ortaklaşa olarak ilk kez gerçekleştirilen Dünya Raporu’na göre günümüzde dünyada bir milyardan fazla bireyin engelli olduğu belirtilmektedir. Türkiye’ de ise 2002 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü ve Özürlüler İdaresi işbirliği ile gerçekleştirilen Türkiye özürlüler araştırma sonuçlarına göre, nüfusun %12.29’unu engelli bireyler oluşturmaktadır. Buna göre ülkemizde 8,431,937 kişi engelli olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Bu engelli oranının; %7.09’u erkek, %5.02’si kadın olarak ifade edilmektedir².

Fiziksel engelli bireylerin, insanlarla yakın ilişkileri ve cinsel ilişkileri ile ilgili yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Bazı çalışmalarda fiziksel engelli bireylerin, aktif cinsel yaşam sürdürdükleri vurgulanırken, bazı çalışmalarda da cinsel konularda birçok sorun yaşadıkları gösterilmiştir^{3,4,5}.

Engelli bireylerin cinsel yaşamları ve cinsel eğitimleri genelde bilinmeyen ve göz ardı edilen bir konudur⁶. Ayrıca engelli bireylerin cinselliği konusunda bakım veren kurum personelinin ve anne-babaların engelli bireylerin cinselliğine olumsuz tavır takınmaları, engelli bireylerde cinsel bilgi yetersizliğine ve kötü sonuçlara yol açmaktadır⁷. Bu nedenle engelli bireylerin cinsel eğitimlerinde, hem ruhsal hem de sosyal olarak gelişim göstermeleri ve topluma uyum sağlamaları için düzenli takip ve eğitim programları ile, kurumda çalışan personele büyük görevler düşmektedir⁷.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri, özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak, ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını sağlar. Aynı

zamanda bu kurumlar bireylerin toplum içindeki rollerini gerçekleştirmesinde, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilmesinde, iş birliği içinde çalışabilen ve çevresine uyum sağlayabilen bir vatandaş olarak yetiştirilmesinde yardımcı olur.

Bu merkezlerde birçok meslek grubu çalışmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon ekibi;

1. Müdür,
2. Müdür yardımcısı,
3. Okul öncesi öğretmeni,
4. Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni,
5. Zihin engelliler öğretmeni,
6. Psikolog veya rehber öğretmen
7. Fizyoterapistten oluşmaktadır⁸.

Engellilere yönelik olan cinsel sağlığı geliştirici eğitim ve çalışmalar toplumumuzda kısıtlı düzeyde olup, Özel eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri’ nde çalışan personel, engelli bireylerin eğitiminde aktif olarak rol almaktadır. Engelli bireylerin cinsel sağlığı konusunda bu kurumlarda çalışan personel yeterli bilgi sahibi olmalı ve engelli bireylerin cinsel sağlık sorunlarını önlemeye yönelik gerekli desteği sağlamalıdır. Bu amaca ise, mümkün olduğunca cinselliğin ifade edilmesini, konuşulmasını kolaylaştırarak, erişilebilir bilgi ve hizmetler sunarak ve engelli bireylerin cinsel ihtiyaçlarının gözetilmesi yoluyla ulaşılabilir.

Bu yüzden çalışma özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi çalışanlarının engelli bireylerin cinsel eğitimi konusunda görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tasarımı

Çalışma kesitsel, tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Örnekleme

Çalışmanın örneklemini Ekim 2013 ve Şubat 2014 tarihleri arasında İstanbul ve Balıkesir’de çalışmaya katılmayı kabul eden, farklı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden 133 çalışan (öğretmen, fizyoterapist ve psikolog) oluşturmuştur.

Balıkesir’de araştırmacılar tarafından, 5 farklı rehabilitasyon merkezinde çalışan 50 personel ve İstanbul’da 11 farklı rehabilitasyon merkezinde çalışan 83 personel ile görüşülerek veriler toplanmıştır. İstanbul’da iki rehabilitasyon merkezi çalışmaya katılmayı ve toplamda 20 çalışan formları doldurmayı reddetmiştir.

Örnekleme Dahil Edilme Kriterleri;

- 18 yaşın üstünde olan,
- Çalışmaya katılmayı kabul eden,
- Rehabilitasyon merkezinde çalışan personel (müdür, müdür yardımcısı, okul öncesi, çocuk gelişimi ve eğitimi, zihin engelliler, psikolog veya rehber öğretmeni, fizyoterapist) seçilmiştir.

Veri toplama Araçları

Veriler ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini, engelli bireylerin cinsel eğitimi ve sağlığı hakkında görüşlerini içeren 25 sorudan oluşan bir soru formu ile toplanmıştır. Araştırmacılar veri toplamaya kurumlara girmişler ve soru formları doğrudan katılımcılar tarafından doldurulmuştur. Soru formları katılımcılar tarafından yaklaşık 20 dakikalık zaman diliminde cevaplandırılmıştır.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Verilerin analizi SPSS 16.0 paket programı kullanılarak sayı, % (yüzdeler) ve ki kare testi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sonuçları örneklemin yapıldığı grupla sınırlıdır, tüm özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışanlar için genelleme yapılamaz.

Etik Konular

Çalışmayı uygulamak için Balıkesir ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüklerinden gerekli olan yazılı izinler

alınmıştır. Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Onayı alındıktan sonra araştırmaya başlanmıştır. Katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve yazılı onamları alınmıştır.

BULGULAR

Rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personelden araştırmaya katılanların %36'sı 24-29 yaş aralığında, büyük bir kısmı kadın (%77), yarısına yakını evli (%46.6) ve evli olanların %42.1'i çocuk sahibidir. Katılımcıların çoğunluğu 117'si (%88) üniversite mezunu olup, %53'ü beş yıldır engelli bireylerle çalışmaktadır. Aynı zamanda katılımcıların, %60.2'si zihin engelli, %14.3'ü fiziksel engelli, %25.6'sı hem zihinsel hem fiziksel engelli bireylere eğitim ve bakım vermektedir.

Engelli bireylere eğitim ve bakım veren personelin, engelli bireylerin cinselliğine ilişkin düşünceleri Tablo 1'de yer almaktadır. Çalışanların %45'i "cinsel eğitimin aile, okul ve sağlık profesyonelleri tarafından verilmesi" gerektiğini, %18'i ise "okulda ve ailede verilen cinsel eğitimi yetersiz" bulunduğunu belirtmiştir.

Tablo 1. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenlerinin engelli bireylerin cinselliğine ilişkin düşüncelerinin dağılımı (n= 133)

Görüşler	n	%
Cinsel eğitim aile, okul, sağlık profesyonelleri tarafından verilmelidir.	60	45.1
Okulda ve ailede verilen cinsel eğitim yetersizdir.	24	18.0
Engellilerin cinselliği hakkında herhangi bir fikrim yok.	12	9.0
Cinsellik engelli bireyin hakkıdır.	9	6.8
Engelli birey yerine aileye ve eğitim veren personele eğitim verilmelidir.	7	5.3
Engelli bireylerin libido düzeyleri normal bireye göre fazladır.	7	5.3
Engelli bireyler genellikle duyguları bastırılmakta ve suistimale açıktır.	4	3.0
Engelli bireyler eğitim almadıkları için cinsellik konusunda bilinçsizdir.	3	2.3
Zihinsel engelli bireyler zaman kavramının farkında olmadıkları için cinselliği sadece dürtüsel olarak yaşarlar.	3	2.3
Zihinsel engellilerin cinsellikleri içgüdüsel olup masturbasyon yapmalı ve çok ağır ise ilaçla baskılanmalıdır.	2	1.5
Engelli bireylerin sosyal statülerinin düşük olmasından dolayı cinsellikte başarılı olamayacakları için cinsellik yaşamamalıdır.	2	1.5

Araştırmada yer alan katılımcılara, "veliler okulda cinsel konuların konuşulmasını ahlaksızlık olarak değerlendirebilir mi" diye sorulmuştur. Bu ifadeye kadınların %43.4'ü, erkeklerin ise %12.6'sı "katılmıyorum" cevabını vermişlerdir ($\chi^2 = 10,785$, $p=0.005$).

Rehabilitasyon merkezinde çalışan personelin bakım verdikleri engelli türüne göre engelli bireylerin cinsel eğitim konusundaki görüşleri sorulmuştur. Engelli bireylerin "cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendimi rahatsız hissettiğim için geçiştiriyorum" ifadesine büyük bir çoğunluğu "katılmıyorum" cevabını vermiştir (n=118). Başka bir ifade olan "cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor, bu yüzden konuşmuyorum" ifadesine çok az kişi katılmıştır (n=5).

"Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalı" sorusuna katılımcıların 50'si (%38), "engelli bireyler cinsellik ve üreme bilgilerini gelişim düzeyine uygun ve

kademeli olarak almalıdır" sorusuna 63'ü (%47), "eğer hizmet içi eğitim alırsam cinsel bilgiler eğitimi ben verebilirim" sorusuna 51'i (%38) "katılıyorum" yanıtını vermiştir. "Engelli olan kız çocukları menstrüasyon ile ilgili önceden bilgilendirilmeli, psikolojik olarak hazırlanmalıdırlar" sorusuna 61'i (%46) katıldığını ifade etmiştir. Katılımcıların %57'si engelli bireylerin cinsellik ile ilgili sorularını rahat cevaplayabildiğini bildirmiştir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışanların cinsel eğitimin içeriği ile ilgili görüşleri Tablo 2'de yer almaktadır. Çalışanların %85'i engelli bireylere yönelik olarak ergenlikte görülen ruhsal ve bedensel değişimler hakkında eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 2. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenlerinin engellilere yönelik cinsel eğitimin içeriği ile ilgili görüşleri

Görüşler*	n= 133	
	n	%
Ergenlikteki ruhsal ve bedensel değişimler	113	85.0
Cinsel istismar	95	71.5
Toplumsal yapı (aile, evlilik, ilişkiler)	82	61.7
Cinsel davranışlar	77	57.9
Cinsel organlar	71	53.4
Cinsel yolla bulaşan hastalıklar	45	33.8
Gebelikten korunma yöntemleri	42	31.6
Gebelik ve doğum	37	27.8

* Birden fazla yanıt verilmiştir.

TARTIŞMA

Engelli bireyler doğuştan ya da engellik durumu geliştiği andan itibaren birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunlar ulaşım, eğitim, istihdam gibi çok çeşitli alanlarda olabilmektedir. Bu alanlardan birisi de cinsel sağlıktır. Engelli bireylerin cinsel yaşamları genelde bilinmeyen ve göz ardı edilen bir konudur. Toplumda engelli bireylerin cinsellikleri konuşulmayan ve ayıplanan bir kavram olarak görülmektedir. Oysa ki engelli bireylerin de cinsel gereksinimleri vardır ve cinsellik engelli bireylerin yaşam kalitesi için önemli bir faktördür. Dolayısıyla, engelli bireyler cinsel yaşamları açısından üzerinde durulması gereken ayrıcalıklı bir gruba oluşturmaktadır⁴.

Engelli bireylere bakım ve eğitim veren profesyonellere yönelik olarak, cinsel sağlık alanındaki yaklaşımlarını ve yaşadıkları zorlukları içeren araştırmalar literatürde güncel olmayıp, sınırlı sayıdadır. Bu nedenle bulguların tartışılmasında yeterli sayıda araştırma sonuçlarına yer verilememiştir. Bu araştırma verileri konusunun ve örneklem grubunun özel olması dolayısıyla literatüre katkı sağlayacaktır.

Engelli bireylere bakım veren aileler ve eğitimciler, onlara cinsel konularda yeterli bilgi sağlayamamakta, engelli bireyler cinselliğe ilişkin bilgileri çoğunlukla okuyarak kendileri öğrenmeye çalışmaktadırlar^{6,9,10}.

Zihinsel engelli bireylerin de, cinselliğe ilişkin sorularını daha çok eğitimcilere sorduğu, anne-babaların cinsel konularda bilgilerinin yetersiz olduğu ve anne-babaların da cinsel eğitimi özel eğitim öğretmenin vermesini istedikleri saptanmıştır¹¹.

İşler ve ark¹⁰. (2009) tarafından yapılan bir çalışmada da, çocuk engellilerin çoğunluğunun (%75) cinsel eğitim programından geçmedikleri, aile bireyleri olarak kendilerinin de (%57.5) cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitimi almadıkları, bu konuda eğitime gereksinim duydukları ve cinsel eğitime ilkökul yıllarında başlanması gerektiğine (%55) inandıkları gösterilmiştir. Nitekim, engelli bireylere cinselliğe ilişkin eğitim verilmesi

gerekliliği savunulurken, bakım veren ailelerin de bu konuda yetersiz bilgiye sahip olması, rehabilitasyon merkezlerinde verilmesi gereken eğitimin önemini vurgulamaktadır.

Çalışmada, rehabilitasyon merkezinde çalışan personelin %45.1'i engelli bireylere cinselliğe ilişkin eğitimin aile, okul ve sağlık profesyonelleri tarafından verilmesi gerektiğini bildirirken, bir kısmı (%18) okulda ve ailede verilen cinsel eğitimin de yetersiz olduğunu, yarıya yakını (%38) ise cinsel bilgiler eğitiminin ayrı bir ders olarak okutulması gerektiğini ifade etmiştir. Yapılan diğer benzer çalışmalarda da, engelli öğretmenleri tarafından cinselliğin ayrı bir ders olarak okutulması gerekliliği bildirilmiş, özellikle de eğitim verirken kullanılacak yöntemlere ilişkin bilgi eksikliklerinin olduğunu ifade edilmiştir^{12,13,14,15}.

Çalışmada, eğitimcilerin yarısından fazlası (%57) engelli bireylerin cinsellik ile ilgili sorularını rahatlıkla cevaplayabildiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların çok azı (%9) "engellilerin cinselliği hakkında herhangi bir fikri olmadığını" ifade ederken, sadece %6.8'inin "cinsellik engelli bireyin hakkıdır" şeklinde belirtmesi oldukça çelişkilidir. Bu durum hizmet içi eğitimlerin önemini göstermektedir. Aynı şekilde çalışmada da katılımcıların önemli bir kısmı hizmet içi eğitimlerle cinsel sağlık konusunda daha nitelikli eğitim verebileceğini ifade etmiştir. Benzer olarak, Karasu ve ark.'nın¹² (2014) zihin engelli öğretmenlerinin hizmet içi eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin %24'ü hizmet içi eğitim taleplerinde cinsel eğitim konusunun da olması gerektiğini belirtmişlerdir¹².

Çalışmada, rehabilitasyon merkezlerinde çalışanların büyük çoğunluğu (%85) engelli bireylere yönelik "ergenlikte görülen ruhsal ve bedensel değişimler" hakkında eğitim verilmesini ve %47'si de "engelli bireylerin cinsellik ve üreme sağlığı eğitimini gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak almaları" gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca, engellilere yönelik verilmesi gereken eğitim içeriğinde ise özellikle cinsel istismar, evlilik, cinsel davranışlar ve cinsel organlar konularının olması gerekliliği bildirilmiştir. Bununla birlikte, eğitimcilerin bakım verdikleri engelli türüne göre engelli bireylerin cinsel eğitimi konusundaki görüşleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Nancy ve ark⁷. (2006) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarında da, engelli bireylere verilmesi gereken cinsel eğitimde, jinekolojik kontrollerin, ruhsal değerlendirme ve izlemlerin, grup ve/veya bireysel cinsel danışmanlıkların önemi vurgulanmıştır⁷. Çalışma sonucu diğer araştırmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir^{6,13}. Dünyada ve ülkemizde engelli bireylerin cinsel istismara uğradıkları, evlilikte sorunlarının olduğu, fertilitiyi engelleyen

müdahalelere maruz kaldıkları, gebelik bakımı ve doğum yardımı alma gereksinimleri olduğu bilinmektedir^{4,7,14}. Bu da beraberinde, engelli bireylere ve ailelerine cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin doğru bilgi içeriğinin verilmesinin önemini ortaya çıkarmaktadır.

SONUÇ

Çalışmanın sonucuna göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışanlar, engelli bireylere cinselliğe ilişkin eğitimin aile, okul ve sağlık profesyonelleri tarafından verilmesini, ancak cinsel sağlık eğitimi konusunda kendilerinin de yeterince eğitim alamadıklarını ve aktaramadıklarını, bu konuda hizmet içi eğitim aldıkları takdirde daha etkili şekilde engelli bireye ve aileye katkıda bulunabileceklerini bildirmişlerdir.

Her geçen gün artan engellilik oranları düşünüldüğünde, engelli bireylerin yaşadıkları cinsel sorunların tespit edilmesi ve bu konuda eğitim verilmesi büyük önem taşımaktadır. Diğer bir yandan da engellilik sadece bu sorunu yaşayan bireyi değil, ailesini ve çevresini etkileyen sosyal, psikolojik ve ekonomik bir sorundur. Dolayısıyla, bireylerin cinselliğe ilişkin yaşadıkları sorunlar ve çözümleri, toplum sağlığı açısından da büyük önem kazanmaktadır^{4,16,17,18}. Bu nedenle, engelli bireyler ile çalışan eğitim ve rehabilitasyon merkezi çalışanlarının, engelli bireylerin ve ailelerinin eğitiminde cinselliği göz ardı etmemeleri, hizmet içi eğitimler ile de kendilerini geliştirmeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- World Health Organization. World Report on Disability 2011. http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/accessible_en.pdf Erişim Tarihi: 28.12.2012.
- Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuat T.C. Başbakanlık T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Dördüncü Baskı Ankara 2010.
- Wiegerink DJ, Roebroek ME, Donkervoort M, Stam HJ, Cohen-Kettenis PT. Social and sexual relationships and young adults with cerebral palsy: a review. *Clin Rehabil*. 2006; 20:1023-1031.
- Cangöl E, Palas KP, Aslan E. Engelli Bireylerde Cinsel Sağlık. *Androloji Bülteni*. 2013; 53:141-146.
- Tepper MS. Becoming Sexually able: education to help youth with disabilities, *Siacus Report*. 2001; 29 (3):2-36.
- Cumurcu B, Karlıdağ R, Almış BH. Fiziksel engellilerde cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*. 2012; 4(1):84-98.
- Nancy A. Murphy, MD, Ellen Roy Elias, MD, Sexuality of children and adolescents with developmental disabilities, for the Council on Children with Disabilities. *Pediatrics*. 2006; 118 (1), 398-403.
- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27807_0.html. Erişim Tarihi: 14.04.2015
- Karataş K, Çiftci EG. Türkiye'de Engelli Kadın Olmak: Deneyimler ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2010; 3(13): 147-153.
- İşler A, Beytut D, Taş F, Conk Z. A Study on Sexuality with the Parents of Adolescents with Intellectual Disability. *Sexuality and Disability*. 2009; 27(4): 229-237.
- Mermer G. (1993). Zihin Engelli Ergenlerin Cinsel Eğitim Gereksinimleri Hakkında Anne, Baba ve Eğitimci Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Karasu N, Aykut C, Yılmaz B. Zihin Engelliler Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 2014, 15(1): 41-53.
- Chirawu P, Hanass-Hancock J, Aderemi TJ, de Reus L, Henken AS. Protect or Enable? Teachers' Beliefs and Practices Regarding Provision of Sexuality Education to Learners with Disability in KwaZulu-Natal, South Africa. *Sex Disabil*. 2014; 2(3): 259-277.
- Tekinarslan İÇ, Eratay E. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Ergenlik Dönemine Uyum Sürecinde Ebeveyn Davranışlarının İncelenmesi. *NWSA-Education Sciences*. 2013; 8(3): 363-374.
- Rohleder P. Educators' Ambivalence and Managing Anxiety in Providing Sex Education for People with Learning Disabilities. *Psychodynamic Practice*. 2010; 16(2): 165-182.
- Aderemi TJ. Teachers' perspectives on sexuality and sexuality education of learners with intellectual disabilities in Nigeria. *Sex. Disabil*. 2013; 32(3): 247-258.
- McCabe MP, Taleporos G. Sexual esteem, sexual satisfaction, and sexual behavior among people with physical disability. *Arch Sex Behav* 2003; 32(4): 359-369.
- Wilkenfeld BB, Ballan MS. Educators' attitudes and beliefs towards the sexuality of individuals with developmental disabilities. *Sex. Disabil*. 2011; 29(4): 351-361.